

קדושות כלל – אכן יוצאות הנטיעות לחולין.

אין הדבר כן, כי אין באפשרותו להפקיע מעליהן את הקדושה ללא פדיון ש"קדושה לא פקעה בכדי", ולכן אף לאחר קציצה צריכות הן פדיון כשאר קדושת דמים, ומשפדאן יצאו לחולין ושוב לא יתקדשו. (8) ועולא נחלק על החלק השלישי שבדברי בר פדא, ואמר:

היות ואמר "עד שייקצצו" דמשמע נמי שלאחר קציצתן יצאו לחולין, לכן כיון

שנקצצו, שוב אין פודן, ומשום ד"קדושה פקעה בכדי" אם מתחילה לא החיל המקדיש קדושה אלא לזמן. (9)

אמר הקשה ליה רב המנונא לעולא הסובר כט-א "קדושה פקעה בכדי":

וכי קדושה שבהן להיכן הלכה, כלומר: וכי יש קדושה הפוקעת מהקדש ללא פדיון, ואפילו אם מתחילה הקדישם המקדיש לזמן מוגבל! ?

והרי מה אילו אמר אדם לאשה: "היום את אשתי, ולמחר אי את אשתי", כלומר "היי

וראה בחידושי רבי שמעון שקאפ, שתמה: למה שטר לא יועיל, שהרי בשטר כאילו כתוב כל זה, שאף אם יקנה ממנו תחזור השדה להיות שלו, וכאילו נתן לו שתי שטרות, אחת על עכשיו ואחת לאחר שיקנה ממנו, ראה שם.

8. ונמצא, שלא נשתנה דין הנטיעות קודם שייקצצו לדינן לאחר שייקצצו, אלא שעד הקציצה חוזרות הן לאחר הפדיון וקדושות, ואילו לאחר שנקצצו הועילה להם הפדייה להוציאן לחולין, ושוב לא יחזרו לקדושתן.

9. ביאור מחלוקתו של עולא על בר פדא נבארה בפנים על פי שיטת הרשב"א שהביא הר"ן, וכן היא שיטתם של התוספות והרא"ש. והר"ן הביא בשם החכם הגדול רבי משה קרטבי ז"ל פירוש אחר במחלוקתו של עולא על בר פדא, והיא: עולא נחלק על בר פדא הן בחלק השלישי שבדברי בר פדא [קדושה לא פקעה בכדי], והן בחלק השני [פדאן חוזרות וקדושות], ואף נחלק עליו בפירוש לשון המשנה "אין להם פדיון" [שלדעת בר פדא, אין מועיל הפדיון]; וכך היא שיטתו של עולא:

כי קנין אינו מועיל אלא בשעתו, ולא לאחר זמן שכבר "כלתה קנינו"; ולא יחזור ויקנה הקונה מחדש את הקרקע אלא באחת מהדרכים הבאות: קנה הלוקח את הקרקע בכסף, כי כסף קונה אפילו לאחר זמן, היות ו"שעבוד המעות קיים", כלומר: חיובו של המוכר לתת בתמורה למעות את הקרקע, קיימת ועומדת, ולכן מועיל הקנין לאחר זמן, [וכמבואר בגמרא לקמן כט ב].

או שקנה בקנין אחר, אלא שאמר המוכר בשעת הקניה "מעכשיו ועד שאלך לירושלים", שהאומר לחבירו לך חזק וקני מעכשיו ולאחר שלשים יום, קנה הלוקח את השדה לאחר שלשים יום, ואין אומרים ש"כלתה קנינו" כיון שאמר "מעכשיו", [וכפי שנבאר גם בר"ן לעיל כז ב גבי קנין סודר שאמר "מעכשיו"].

ד. ומכל מקום היה הרשב"א חוכך בדבר, שחילוק יש בין הקדש הנעשה על ידי דיבור, לבין קרקע, "דבמאי קני, הא אפילו אמר לו מעכשיו, אי אפשר לו לקנות אלא בכסף בשטר וחזקה, וכסף או שטר או חזקה שנעשה על מר זה, או מתנה זו ראשונה, כשחזר זה וקנה, כבר כלתה קניינן של אלו [שהן היו על הקנין הראשון], ולבסוף במה יקנה".

לי לאשה עד מחר" — מי נפקא למחר בלא גט?! הרי פשיטא שלא פקעה, וכך גם בקדושת הקדש, לעולם אין ההקדש פוקע אלא בתמורת הפדיון.⁽¹⁾

אמר ליה רבא לרב המנונא:

מי קא מרמית [וכי אומר אתה לדמות]

קדושת דמים שהוא הנידון במשנתנו ובדברי עולא, לקדושת הגוף דהיינו קידושי אשה!?

והרי יש לחלק ולומר: קדושת דמים אכן פקעה בכדי וכמו שאמר עולא, ואילו קדושת הגוף לא פקעה בכדי, וכמו שהבאת מקידושי אשה.⁽²⁾

מהיכי תיתי לנו לומר שכוונת המקדיש היתה שתשוב ותחול הקדושה אם יפדנה קודם שייקצצו.

ומתוך כך נחלק החכם הנזכר על דברי הרשב"א שהובאו בהערה הקודמת המדמה כל מכר לזמן למשנתנו, שאם קנה המוכר מן הלוקח, חוזרת שוב הקרקע ללוקח; ומשום שאף בהקדש לא היינו מפרשים את דבריו באופן זה, אלא משום שאם לא כן הרי אמר דבר שאי אפשר; מה שאין כן במכר, הרי יש לפרש את דבריו כפשוטם, שיחול המכר עד שילך לירושלים, ולאחר שילך לירושלים יחזור השדה למוכר שהרי "קנין פקע בכדי", ויכול אדם להקנות דבר לזמן מוגבל.

1. ואם תאמר "עריבך ערבא צריך", וזו מנין לך שאינה יוצאת בלא גט!?

ביארו התוספות בד"ה היום: היות וגבי גט כשאמר "היום אי את אשתי ולמחר את אשתי" אינה חוזרת להיות אשתו, ומשום שאנו אומרים: "כיון דפסקה — פסקה", וכפי שהוכיחה הגמרא בגיטין פג ב, לכן סלקא דעתין השתא, שיש להקיש לענין זה הויה ליציאה מכח ההיקש "ויצאה והיתה" שבכל מקום, ודין הקידושין כדין הגירושין, וכן כתב הרא"ש.

2. ביאר הרא"ש את החילוק, שקדושת דמים פוקעת על ידי קביעות זמן, כשם שהיא פוקעת

א. זו ששנינו "אין להם פדיון" אין הכוונה לומר שאין מועיל להן הפדיון קודם שייקצצו, אלא שאין הן צריכות פדיון לאחר שייקצצו [שלא כדברי בר פדא בפירושו המשנה]; והטעם כי "קדושה פקעה בכדי" אם החיל עליה קדושה לזמן, [שלא כדברי בר פדא בחלקן השלישי של דבריו].

ב. אם פדה אותם אפילו קודם שייקצצו הרי הן יוצאות לחולין, שאין בכלל דבריו אלא שאותה קדושה שהקדיש בתחילה תיפקע לכשייקצצו, ואין בכלל דבריו שיתקדשו הנטיעות שוב לכשיפדה אותן, [ונחלק בזה עולא על חלקן השני של דברי בר פדא].

והוסיף החכם הנזכר לבאר, שיסוד מחלוקתם אחד הוא: אם "קדושה לא פקעה בכדי" וזו היא דעתו של בר פדא; או ש"קדושה פקעה בכדי", שזו היא דעתו של עולא, אלא שמחלוקת זו מביאתם למחלוקתם האחרת, אם חוזרות הנטיעות וקדושות לאחר פדיון עד שייקצצו.

שלדעת בר פדא הסובר: "קדושה לא פקעה בכדי", בהכרח, שאין כוונתו — במה שאמר "עד שייקצצו" — להפקיע את הקדושה לאחר הקציצה ללא פדיון, שהרי זה דבר שאי אפשר, אלא כוונתו לומר: עד שייקצצו יהיו לעולם קדושות, ואפילו אם ייפדו על ידו.

ואילו לדעת עולא הסובר: "קדושה פקעה בכדי", מתפרשים דברי המקדיש כפשוטם, שאין הוא מחיל קדושה אלא עד שייקצצו, וממילא

ולדבריו: אמאי?! והרי קדושת הגוף נינהו, והאיך פקעה היא בכדי?! (4)

אמר ליה רבא לאביי: הכא במאי עסקינן באותה ברייתא: דאמר "לדמי", לא הקדישו בקדושת הגוף לעולה או שלמים, אלא שהקדיש אותו לדמי עולה או שלמים, וקדושת דמים אכן פקעה בכדי. (5)

ולדעת בר פדא שאפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי, תתפרש ברייתא זו כגון שפדה — את השור שהוקדש לדמי העולה — לאחר שלשים, והועיל הקדשו שהקדיש בתחילה את השור לשלמים לאחר שלשים,

אמר ליה אביי לרבא, שלא קיים את דברי עולה אלא משום שעולה בקדושת דמים מיירי, אבל בקדושת הגוף מודה הוא לרב המנונא שקדושה לא פקעה בכדי:

וכי אטו קדושת הגוף לא פקעה בכדי?! (3) והתניא:

האומר: "שור זה עולה כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום יהא שלמים" —

נתקדש השור כל שלשים יום בקדושת עולה, ולאחר שלשים יום פקעה קדושת עולה ממנו ונתקדש בקדושת שלמים.

דמים, הרי מצינו קדושת דמים גבי הקדש, אבל באשתו כיון דאי לא הויא אשתו לעולם לא קני ביה קנין הגוף, וקנין דמים באשה לא אשכחן, אי אפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד, שכל כיוצא בזה אינו "קנין גוף".

4. העיר ה"חזון איש" [סימן עא ס"ק ל, הובא בליקוטים החדשים], לפי מה שכתב הר"ן שקדושת הגוף לזמן היא "קדושת דמים" [הובא בהערה לעיל], אם כן האיך איתא בברייתא "כל שלשים יום עולה דמשמע שמקריבה לעולה, והרי אין בה קדושת הגוף?!?

וכתב שצריך לומר, דהוה כתנאי, שאם יקריבנו תוך שלשים יום, תהיה קדושת הגוף שלו קדושה לעולם, וראה עוד שם.

5. ביאר הר"ן ששור זה היה בעל מום, ולכן יכול הוא להתפיס בו "קדושת דמים", אבל אם היה השור תם אינו יכול להקדישו אלא קדושת הגוף בלבד.

וכמקור לדין זה הביא הר"ן את המבואר בתמורה [לג ב, ראה שם את לשון הברייתא], "המתפיס תמימים לבדק הבית, מידי מזבח לא

על ידי פדייה, אבל קדושת הגוף שאינה נפקעת על ידי פדייה, אינה נפקעת אף לא על ידי קביעות זמן.

3. הר"ן נסתפק, אם אביי חולק על רב המנונא אף בקדושי אשה, ואם אמר אדם לאשה: "היום את אשתי ולמחר אי את אשתי", אכן פקעו קידושיה; או שלא אמר כן אביי אלא בהקדש קדושת הגוף שהיא פוקעת בכדי, אבל בקדושי אשה מודה הוא שאין קדושיה פוקעין בלי גט, וכד שני נראה לר"ן, היות ובתחילה אמרה הגמרא בפשיטות כל כך שקידושין לא פקעו בכדי, אם כן מסתבר שלא נחלק על זה רבא; [ומלשון התוספות בסוף ד"ה היום, שהובאו בהערה לעיל, נראה כצד ראשון].

וביאר הר"ן את סברת החילוק: "והיינו טעמא, משום שכל קנין שאינו עולמית "קנין פירות" בלחוד מיקרי, [כדמוכח בסוף פרק השולח גיטין מח א, גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג], הלכך גבי הקדש כיון דודאי חייל עליה הקדש דמים שאינו עולמית, בדין הוא דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד, שאפילו לא תהא אותה קדושה אלא קדושת

האומר: "שור זה לאחר שלשים יום יהא עולה, ומעכשיו ועד שלשים יום יהא שלמים", [כך הוא הדין ש"לאחר שלשים יום הוי עולה, ומעכשיו ועד שלשים יום הוא שלמים"]. (7)

שתחול קדושת שלמים לאחר שלשים כפי שאמר. (6)

מקשה הגמרא על הביאור בכרייתא שהיא עוסקת ב"קדושת דמים":

אי הכי אימא סיפא של אותה ברייתא:

7. א. בגירסא שלפנינו בגמרא, לא איתא בסיפא אלא "לאחר שלשים יום עולה ומעשיו שלמים", ואין הברייתא מסיימת לבאר את דין השור אם אמר כן, וכתב המפרש: "הכי הוי כדאמר איהו", ומבואר, שאכן הוא משפט ללא סיומת, וסמך התנא שנבין כי דבריו חלים כפי שאמר, וכמו ברישא.

ואולם גירסא זו לא תיתכן אלא לדעת המפרש עצמו בהמשך סוגיית הגמרא בישוב הסיפא לשיטת בר פדא, אבל לפי מה שפירש הר"ן שם, וכן לפי מה שפירש הרא"ש שם, נראה ודאי שהגירסא היא כפי שנתבאר בפנים, האומר: לאחר שלשים יום עולה, ומעכשיו שלמים, כך הוא הדין שלאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים".

ב. לפי הבנת הגמרא כאן את הסיפא של הברייתא כפשוטה, עיקר הסיפא של הברייתא באה לבאר מקרה הפוך מן הרישא, שברישא הקדישו מתחילה לעולה ואחריו לשלמים, ובסיפא הקדישו תחילה לשלמים ואחר כך לעולה, ומה שנקט התנא בסיפא אופן שאמר: "לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים" ולא כפשוטו "שור זה שלמים כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום עולה", ביאר בזה הרא"ש, שהוא משום שרצה התנא להזכיר עולה בתחילה כשם שהזכיר ברישא; וכל זה אינו אלא לפי הבנת הגמרא כאן, אך לפי תירוץ הגמרא כפי שביארה הר"ן, הרי שלשונו של התנא מדוקדק, וכפי שפירש הר"ן בתירוץ הגמרא, והובא בהערה לקמן.

יצאו, וזה אינו ממש הנידון שבסוגייתנו, שאין אנו עוסקים בקדושת בדק הבית, אלא בקדושה לדמי קרבן, [נראה בזה ב"קרן אורה ובהגהות הרש"ש]; ואילו התוספות הביאו את המבואר בתמורה [יא ב] "הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף", וזה הוא ענין סוגייתנו ממש.

6. כן ביאר הר"ן בשם איכא מאן דאמר.

והקשה הר"ן, וכי מה חידוש יש בדבר שאם פדאה לאחר שלשים יחול ההקדש שהקדיש מתחילה כדי שתחול לאחר הפדיון שיעשה ביום השלשים!?

וביאר: "דסלקא דעתך אמינא, שכיון שבשעה שאמר לאחר שלשים שלמים לא היה ראוי לחול, דקדושת עולה לא פקעה בכדי, וכיון שכן נימא דאפילו לאחר שפדאה לקדושת עולה לא תחול קדושת שלמים, קא משמע לן דקדושת שלמים מתלא תלייא וקיימא, וכי משכחת רווחא חיילא".

וב"קרן אורה" תמה על דברי הר"ן, אם אכן זה הוא חידוש הברייתא, אם כן למה נקטה הברייתא באופן שאמר בתחילה על העולה שתחול רק לשלשים יום, והרי אפילו אם החיל את קדושת העולה ללא הגבלת זמן, תחול קדושת השלמים, כי מה לי אם אמר שור זה עולה סתם או שאמר שור זה עולה שלשים יום, שהרי מה שאמר אינו תופס ולא תיפקע הקדושה, וזה כאילו אמר לעולם! ? וראה עוד שם מה שכתב על דברי הר"ן. @89@99

אי אמרת בשלמא לפרש את כפילות הדין ברישא ובסיפא של הברייתא:

חדא מבכות הברייתא עוסקת בקדושת הגוף, וחדא מבכות הברייתא עוסקת בקדושת דמים היינו דאיצטריך ליה לתנא למיתנא תרתני, הרי ניחא שהוצרך התנא לשנות שתי בכות —

כט-ב

דאם לא היה שונה את הבכא האחרת סלקא דעתין אמינא: רק קדושת דמים פקעה בכדי, אבל קדושת הגוף לא פקעה בכדי —

ואמטו להכי [משום כך] תנא תרתני בבכות, שבהכרח נבין על ידי הכפילות שאף בקדושת הגוף פקעה קדושה בכדי.

אלא אי אמרת: אידי ואידי — בבא דרישא ובבא דסיפא — עוסקות בקדושת דמים, למח לי למיתנא תרתני [לשם מה כפל התנא את דינן]!?

שמה תאמר: לא דמי רישא לסיפא, שהרי

ברישא הקדיש את השור בתחילה לעולה, ואחר כך לשלמים, ואילו בסיפא הקדישו תחילה לשלמים ואחר כך לעולה; זו הרי אינה סיבה שיהא התנא צריך לשנות גם את הסיפא, שמן הרישא נדע כן, כי:

השתא יש לומר מקדושה המורה דהיינו קדושת עולה שהיא קדשי קדשים לקדושה קלה דהיינו שלמים שהם קדשים קלים פקעה הקדושה —

מקדושה קלה לקדושה המורה צריכא למימר!?

אלא בהכרח שאחת מן הבכות של הברייתא עוסקת בקדושת דמים, והאחרת בקדושת הגוף, ומלמדנו התנא שבין קדושת דמים ובין קדושת הגוף שניהם פקעו בכדי.

לימא תיחוי ברייתא זו תיובתא דבר פדא, דאמר: לא פקעה קדושה בכדי, שהרי מן הברייתא מוכח שאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי! (1)

וכפי שהגמרא מיישבת את שיטתו, הרי כל שכן שרבא לא איתותב, כי רבא אמר רק שקדושת הגוף לא פקעה בכדי, ואילו בר פדא אמר שאפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי, ואי אפשר שתהיה ראייה מהברייתא נגד רבא ולא נגד בר פדא.

ולכן מבאר הרא"ש ש"לשון נדרים משונה", שהרי פתחה הגמרא ברבא וסיימה בבר פדא, ועל כל פנים הגמרא מתייחסת בהמשך לרבא ולבר פדא כאחד, ומיישבת לדברי שניהם.

א. ב"קושיות עצומות" לרבינו עקיבא איגר [הובא בליקוטים הנדמ"ח] תמה עוד, האיך איתותב רבא, והרי כשם שניחא לומר "חדא בקדושת דמים וחדא בקדושת הגוף", והיינו

1. נחלקו הראשונים בביאור דברי הגמרא בקושייתה:

דעת הר"ן: רבא — שעד כאן התייחסה הגמרא לדבריו — אכן איתותב מברייתא זו, שהרי מוכח ממנה שאף קדושת הגוף פקעה בכדי, אלא שהגמרא מקשה גם על בר פדא: הניחא אם לא היה שונה התנא אלא בבא אחת, אכן היה אפשר לפרש את הברייתא כשפדה את השור, וכפי שנתבאר לעיל; אבל כיון ששונה התנא שתי בכות, הרי בהכרח שאחת מן הבכות היא בקדושת הגוף ואחת בקדושת דמים, ובקדושת הגוף הרי אי אפשר לפרש על ידי פדיון.

דעת הרא"ש: ודאי שאם בר פדא לא איתותב,